

Türkiye’de Faaliyet Gösteren Ulusal ve Yabancı Sermayeli Bankaların Sermaye Yeterlilik Oranı Açısından Değerlendirilmesi*

Özet

Günümüzde finansal krizlerin ulusal boyutta kalmayarak küresel çapta birçok ülkeyi etkilemesi ve finans sektöründe rekabetin giderek artması nedeniyle, bankacılık sektöründe sağlam bir finansal yapı artarak (ya da artan oranda) öne çıkan bir konu olmaktadır. Bu çerçevede bankalar hem varlık hem de yükümlülüklerini Basel II standartları çerçevesinde risk ağırlıklarına göre sınıflandırmaktadır.

Son yıllarda Türkiye’de bankacılık sektöründe yabancı sermaye payı giderek artmakta, ulusal bankalar ise sektöre giren bu yeni yabancı sermaye nedeniyle finansal yapılarını tekrar gözden geçirmekte, rekabet gücünü arttırmaya çalışmaktadır. Finansal yapı açısından önemli bir ölçüt olan sermaye yeterlilik oranı Türkiye’de 2000 yılından sonra bankacılık verileri açısından önemli bir standart haline gelmiştir. Bu çalışmada Türkiye’de yer alan yabancı ve ulusal sermayeli bankalar Basel II “Sermaye Yeterlilik Oranı Standardı” açısından değerlendirilecek olup sermayenin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı arasında korelasyon olup olmadığı incelenecektir. Basel II yaklaşımında kredi ve bankacılık risklerinin önemli bir yere sahip olması nedeniyle, Türkiye’de 2005-2010 yılları arasında bankaların sermaye kaynağına göre kullandığı kümülatif kredi miktarı ile sermaye yeterliliği arasındaki ilişki de incelenecek bir diğer konudur.

Anahtar Kelimeler: *Sermaye yeterliliği, Basel II, Türkiye’de Bankacılık.*

The Evaluation of Capital Adequacy Ratio of National and Foreign Banks in Turkey

Abstract

Today a strong financial structure in banking sector is becoming more foremost subject, because financial crisis effect not only national economy but also some others and competition in financial sector increases. In this context, banks classify their assets and liabilities according to risk weights under Basel II standards.

The share of foreign capital in the banking sector in Turkey has been increasing in recent years. Because of foreign capital going into the sector, national banks are reviewing their financial structure repeatedly and trying to increase their own competitiveness. Capital adequacy ratio, important criteria in the view of financial structure, has become an important standard since year 2000 in Turkey for banking sector data. In this study, national and foreign capital banks will be examined according to “Capital Adequacy Ratio Standard” in Basel II and also it will be studied whether there is a correlation between resource of capital and capital adequacy ratio. Because credit and banking risks have an important place in Basel II approach, another subject to be examined is the relation between the amount of cumulative amount of credit and capital adequacy in Turkey between 2005 and 2010.

Jel Code:G21

Keywords: *Capital Adequacy, Basel II, Banking in Turkey.*

Hakan SARITAŞ¹
Altan GÖKÇE²

¹ Doç. Dr., T.C. Pamukkale Üniversitesi, İİBF Öğretim Üyesi
hsaritas@pau.edu.tr

² T.C. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı
Altan.Gokce@yahoo.com

* Bu makale, 13-14 Haziran 2012 tarihinde Okan Üniversitesi’nde düzenlenen “Uluslararası İstanbul Finans Kongresi 2012”de sunulan bildiriden uyarlanmıştır.

1.GİRİŞ

1974 yılında on ülkenin merkez bankası yöneticileri tarafından oluşturulan Basel Komitesi genel olarak bankacılık uygulamalarında standartlaşmayı sağlamak amacıyla görevine başlamış ve 1988 yılında Basel I olarak adlandırılan bir sermaye ölçüm sistemi çerçevesi hazırlamıştır (Yardımcıoğlu, Çam; 2007: 59-70). Aynı yıl yine Basel komitesi, bankacılık sektörünü sermaye açısından denetleyen ve değerlendiren bir yapı olarak “Sermaye Yeterlilik Uzlaşısını” yayımlayıp, ilk sermaye yeterlilik standartlarını belirlemiştir. Birçok ülkede farklı sermaye yeterlilik oranının hesaplanması nedeniyle, Basel Komitesi’nin bu kararı bütün ülkeler için tek bir standart tespit etmesi açısından gerekli görülmüştür. Basel I sadece kredi risklerini içeren bir uzlaşıdır. Basel Komitesi’nin standartları 1996 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) değerlendirilip, sermaye yeterliliği hesaplaması bakımından yetersiz olduğu kanaatine varılmıştır. Aynı yıl ABD’de pazar riski, sermaye yeterlilik hesaplamalarına ilave edilmiştir. 1999 yılında ise Basel Komitesi Basel II olarak bilinen yeni bir sermaye yeterlilik hesaplaması ve standardı üzerinde çalışmaya başlamıştır. Bu yeni standartlar kapsam ve risk ölçüm yöntemleri açısından daha gelişmiş bir yapıda olup, 2004 yılına kadar üzerinde çalışılmıştır. 2004 yılı Haziran ayında netleşerek uygulamaya konan Basel II uzlaşısı önce gelişmiş ülkelerde daha sonra ise Türkiye’nin de içinde bulunduğu birçok gelişmekte olan ülkeler tarafından bankacılık sektöründe uygulamaya geçirilmiştir.

Basel II standartlarının Basel I standartları ile farkı incelendiğinde, Basel I’de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunurken Basel II’de ise bu risklere ilave olarak operasyonel risk için sermaye yükümlülüğü zorunlu hale getirilmiştir. Basel II’de operasyonel risk, yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmakta (örneğin zimmet, deprem, bilgi işlem arızası sonucu ortaya çıkan zararlar) ve bankalardan bu riskler için de sermaye bulundurmaları istenmektedir. Basel II içerisinde bankaların sermaye yeterliliklerini kendilerinin değerlendirmesi istenmekte ve hem sermaye yeterliliği hem de bankaların kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesi istenmek-

tedir. Ayrıca Basel II kapsamında sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel II’ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir. Bu husus Basel I’de yer almamaktadır (BDDK, 2005:2).

Bu çalışmada Basel II standartları çerçevesinde Türkiye’deki yerli ve yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterlilik oranı açısından incelenecek, Türkiye’de bankacılık riskleri, bu risklerin ölçülmesi ve bankacılık verileri ile birlikte değerlendirilecektir. Son yıllarda Türkiye’de bankacılık sektöründe yabancı sermayenin artmasının avantaj ve dezavantajlarına değinilecektir.

2.LİTERATÜR İNCELEMESİ

Basel I ve Basel II kriterleri ve uygulamaları hakkında yapılan çalışmalar, sermaye yeterlilik oranı ile ilgili literatürün temel kısmını oluşturmaktadır. Türkiye’de bankacılık sektöründe sermaye yeterlilik oranının hem ulusal hem de yabancı sermayeli bankalardaki geçmişteki durumu ve gelişimi ise öncelikle çalışılan konular arasında yer almaktadır.

Hudson (2003) makalesinde, bankaların riski ölçmek için birçok yöntem geliştirdiğinden söz ederken, geliştirilen bu yeni ölçüm yöntem ve düzenlemelerin, kredi risk ölçmede eski yöntemlere göre çok daha duyarlı olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca bankalar kredi risklerini ölçerken, ekonomik döngüdeki değişim nedeniyle bu ölçümlerini sürekli güncellemek ve gerektiğinde değiştirmek zorundadırlar. Ekonomik durumun kötüye gittiği süreçte bankalar daha fazla sermaye tutarak, finansal risken kaçınmak isterler. Özellikle birçok ülkede faaliyetlerini sürdüren uluslararası bankalar hem ulusal hem de uluslararası finansal standartlara (Basel II) göre mali tablolarını düzenlerler. Bu düzenlemeler içinde yer alan sermaye yeterlilik oranı, ulusal ve uluslararası yöntemlere göre hesaplandığında birbirinden çok farklılık göstermektedir. Geçmiş dönemlerde sermaye yeterlilik oranı ulusal ve uluslararası yöntemlere göre hesaplandığında sonuçlar büyük farklılıklar göstermekteydi. Bu piyasaların birbirine entegre olduğunun ve benzer standartların kullanıldığının bir göstergesidir.

Hart (2004) ise çalışmasında 1988 yılındaki Basel I uzlaşısının modern finansal sistem içerisinde yer alan sermaye yeterliliği oranını tam ölçmediğinin

den ve gereksinimleri karşılamadığından bahsetmektedir. Ayrıca bu çalışma 2001 yılından itibaren yeni Basel II uzlaşısı çatısının daha önceki dönemlerden farklı olarak tali riskleri de göz önüne aldığına değinmektedir. Bununla birlikte Avrupa Birliği ülkelerinde sermaye yeterliliği hesaplamasına sadece bankalar tabii olmayıp ayrıca yatırım firmalarının dahil olduğu da metinde belirtilen bir diğer konudur.

Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde, sermaye yeterliliği konusunda en kapsamlı çalışmalar Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yapılmıştır.

BDDK (2005) tarafından yapılan çalışmada, Basel II’yi tanımlanmış, ortaya çıkış ve gelişim sürecine, Basel I ile Basel II farklarına, Basel II’nin Türk Bankacılık Sektöründeki yerine değinilmiştir. BDDK Basel II’ nin Türkiye açısından faydalarını;

- Bankalarda risk yönetiminin etkinliğinin artması
- Bankaların aracılık fonksiyonlarını daha etkin biçimde yerine getirmesi
- Bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel olması
- Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplinin artması
- Bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin kurumsal yönetişimi yapılarında iyileşme olarak tanımlamıştır (BDDK, 2005:3).

Aslında sermaye yeterliliği ile ilgili olarak Türkiye’de Hazine Müsteşarlığı’nın 1989 yılındaki düzenlemesi ile başlayan süreç, 2000 yılından sonra BDDK tarafından sürdürüle gelmiştir. BDDK, hem 2001 yılında yaşanan finansal krizde karşılaşılan düzenleme boşluklarına karşı bir refleks, hem de uluslararası finansal sistemde yaşanan gelişmelere uyum sağlamak amacıyla, 2005 yılı Kasım ayında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve 2006 yılı Kasım ayında ise bu Kanunun tamamlayıcısı 22 adet yönetmelik yayımlamıştır. Türk Bankacılık sektörü, 1992-2002 yılları arasında yaşanan ekonomik ve finansal krizlere rağmen,

her zaman %8’in üzerinde SYR performansı göstermiştir. 2001 krizi sonrasında da %8’in üzerinde SYR performansı göstermiştir. 2001 krizi sonrasında zaten %8’in çok üzerinde olan rasyo, bir kısım muhasebesel düzenleme ile daha da artırılmış ve yüksek hesaplanan SYR dönemine girilmiştir. Bu dönemde rasyonun yüksek olması bankacılık sektörünün kırılmalıklara karşı dayanıklılığının tek ölçütü olduğu görüşü genel kabul görmüştür (Geçer, 2009:107).

Teker, Bolgün, Akçay (2005) ise makalesinde bir Türk Bankası’nın 2002-2003 yıllarına ait gerçek portföy verilerini kullanıp, Basel II standartlarında belirtilen kredi, piyasa ve operasyonel risklerini farklı yöntemlerle ölçerek, ele alınan bankanın sermaye yeterlilik oranı üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamıştır. Ayrıca makalede Basel I uzlaşısının eksiklerinden ve uygulanan sermaye standardının risk ölçümlerinde eksik olması ve sadece kredi riskini esas alması; Basel II’de ise bankacılık risklerinin üç ana grupta toplanması ve farklı ölçüm yöntemleri ile değerlendirilmesi gibi konulardan bahsedilmiştir.

Çelik, Kızıl (2008) ise makalelerinde Basel II-Yeni Sermaye Yeterliliği Uzlaşısının, getirdiği yenilikleri üç temel yapı üzerine inşa ettiğinden söz etmektedir. Bunlar “Yapısal Blok” (Pillar) olarak adlandırılan bölümlerdir. Pillar I’de genel olarak ölçülebilir değerlere önem verilmiştir. Bu ölçülebilir değerlerin temelinde, bankaların, sistemin belirttiği risklere karşı ellerinde bulundurmaları gereken özsermaye tutarının tespiti bulunmaktadır. Pillar I’de Basel I Uzlaşısında belirtilen %8 oranı değiştirilmemiştir. Bu bölümde operasyonel riskler sermaye yeterlilik hesaplamasına dahil edilmiştir. Operasyonel risklerin değerlendirilmesine ve sayısallaşmalarına kolaylık sağlamak amacı ile dört ölçme yöntemi saptanmıştır. Bu yöntemler temel gösterge yaklaşımı, standart yaklaşım, alternatif standart yaklaşım ve ileri ölçüm yaklaşımlarıdır. Bununla birlikte Pillar I çerçevesinde kredi risk değerlendirilirken, statik bir değerlendirme yapılmayıp, dinamik bir değerlendirme yöntemi bulunmaktadır. Bunlar standart yaklaşım, basitleştirilmiş standart yaklaşım ve temel içsel derecelendirme yaklaşımlarıdır. Bu safhada Standart Yaklaşım ve Riske Maruz Değer Yaklaşımı (VAR) yöntemleri orijinal şekli ile uygulanmaktadır. Pillar II bölümünde ise denetim otoritelerinin yapısı, görevleri ve sorumlulukları üzerinde durulmuş-

tur. Bu kapsamda bankaların risk yönetim sistemleri ve iç kontrole önem vermeleri gerekliliğinden bahsedilmiştir. Son bölüm olan PillarIII’ te ise bankaların piyasalar ve kamuoyuna açıklama yapma, bilgilendirmesi ile ilgili konuları kapsamaktadır.

Çelik ve Kızıl (2008) çalışmasında ayrıca Türkiye’de bankaların Basel II kriterlerine göre kredi risk için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında, standart yaklaşımı uygulama eğiliminde olduğundan bahsetmektedir. Ancak programda hedef olarak içsel derecelendirme yaklaşımını düşünen bankaların bir bölümü başlangıçta standart yaklaşım kullanıp, ilerleyen dönemlerde içsel derecelendirme yaklaşımına geçeceklerdir.

Aktaş ve Kargın (2007) makalelerinde Türk Bankacılık Sektöründeki artan yabancı sermayeye değinmiş, yabancı bankalar ile ulusal bankaları bazı finansal göstergeler açısından karşılaştırmıştır. Araştırmanın sonucuna göre ise yabancı sermayeli bankalar daha yüksek sermaye yeterliliği ve likidite oranına sahiptir.

Ayktut’un (2008) makalesine göre ise uluslararası ve ulusal düzeyde istikrarın sağlanmasında finansal istikrar; fiyat istikrarı ve mali istikrar için ön gerekliliktir. “Finansal sektör içerisinde yer alan bankaların sahip oldukları öz kaynaklarına karşılık bilanço içi ve bilanço dışı risk ağırlıklı varlıkları bulunmaktadır” şeklindeki ifadesi ile bankaların istikrarı için yeterli miktarda sermaye yeterliliği oranının gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Bunun dışında Basel I standardı ile eksiklikleri çalışmada ayrıntılı olarak belirtilmektedir. Bununla birlikte Basel I standardının hesaplamasını aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

$SYR = \frac{\text{Öz Kaynak (Sermaye Tabanı)}}{\text{Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar}}$

(Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar = Kredi Riskine Esas Tutar + Piyasa Riskine Esas Tutar)

Bu formülde en önemli nokta kredi riskine esas tutar hesaplamasıdır. Basel I, kredi risk ağırlamasının risk ağırlığını, OECD ülkesi ya da OECD dışı ülkelere verilen kredi olarak ikiye ayırmaktadır. OECD ülkelerine açılan kredilerin risk ağırlığı sıfır iken, OECD olmayan ülkelere açılan kre-

dilerin risk ağırlığı %100’dür. OECD üyesi ülke kamu kuruluşlarına açılan kredilerin risk ağırlığı ise %10’dur.

Ayktut ayrıca Basel I’in faiz oranı riski, operasyonel risk ve likidite riski gibi riskleri içermemesinin önemli bir eksiklik olduğunu belirtmektedir. Operasyonel riski içeren Basel II’ye göre ise sermaye yeterlilik oranı:

$\frac{\text{Toplam Öz Kaynak}}{\text{Kredi Riskine Esas Tutar} + \text{Piyasa Riskine Esas Tutar} + \text{Operasyonel Riskine Esas Tutar}}$, şeklindedir (Ayktut; 2008: 4).

Lastra (2004), makalesinde öncelikli olarak Basel II’ye göre kredi ve operasyonel risk ölçme yöntemlerinden bahsetmektedir. Bu yöntemlerin ana noktası olarak da farklı risk gruplarına, farklı risk ağırlığını tanımlama olarak görmektedir. Öncelikle kredi risk ölçme yöntemlerini standart yaklaşım ve içsel derecelendirme yaklaşımı olarak ikiye ayırmaktadır. Standart yaklaşımda varlıklar risk ağırlıklarına göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırma farklı bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarının verdikleri risk derecesi baz alınarak belirlenir. İçsel derecelendirme yaklaşımı ise öncelikle temel ve gelişmiş içsel derecelendirme olarak ikiye ayrılır. Bu yöntemde bankaların varlıklarının risk ağırlıklarını, risk ağırlığı fonksiyonuna dayalı kendine özgü yöntemler ile kendilerinin hesaplaması beklenir. Bir başka ifadeyle, içsel derecelendirme yaklaşımı, temerrüt olasılıklarını ve temerrüt durumunda kayıp ihtimalini bankaların kendi içsel derecelendirme sistemleri yardımıyla hesaplanması esasını benimser. İçsel derecelendirme yaklaşımında kullanılan parametreleri ise temerrüde düşme olasılığı, temerrüt halindeki kayıp, temerrüt halindeki riskli tutar ve beklenen zarar olarak dört ana başlıkta tanımlıyor. Bu parametreler doğrultusunda, temel içsel derecelendirme yaklaşımında borçlunun temerrüde düşme olasılığı banka tarafından belirlenirken, gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımında banka temerrüde düşme olasılığı ile birlikte temerrüt halindeki kayıp, temerrüt durumundaki riskli tutar gibi parametreleri de kendi içsel derecelendirme modeli ile belirlemektedir.

İçsel derecelendirme yaklaşımları esasen beklenen kayıp ile beklenmeyen kayıp parametrelerinin ölçülmesine dayanır. Beklenmeyen kayıp için sermaye ayrılır, beklenen kayıplar için gelirden kar-

şılık ayrılır. Kredi risk azaltışı için bu her iki yöntemde de Standart yöntemde anlatılanlar geçerlidir. İçsel derecelendirme yaklaşımında dikkate alınacak risk faktörleri; firmalara riskler, devletlere riskler, bankalara riskler, perakende riskler ve hisse senedi riskleridir.

Bir diğer risk türü olan ve Basel I'de yer almayan operasyonel risk ise üç farklı biçimde ölçülebilir. Bu yöntemler temel gösterge yöntemi, standart yöntem ve ileri ölçüm yöntemidir. Temel gösterge yaklaşımına göre operasyonel riske esas tutar son üç yıllık brüt gelirin %15'idir. Standart yaklaşımda ise operasyonel risk sermayesi faaliyet başına düşen brüt gelir ile β faktörünün (düzenleyici kurum tarafından belirlenen yüzde) çarpılması ile bulunur. İleri ölçüm yönteminde ise operasyonel riske esas tutar bankanın kendi içsel modeli vasıtasıyla belirlenir.

Atan ve Çatalbaş (2005) ise çalışmasında, Türk Bankacılık sistemi içinde faaliyet gösteren ticari bankaların etkinliğini ve bankaları sermaye yapılarındaki farklılaşmanın bankaların etkinliklerinde fark yaratıp yaratmadığını ölçmeye çalışmışlardır ve yapılan analizler sonucu teknik etkinlik ile sermaye yeterliliği rasyosu arasında negatif bir ilişki elde edilmiştir.

Claessens, Demirgüç, Huizinga (2001) makalelerinde 1988-1995 yılları arasında 7900 banka incelemesi yapmışlar ve bu incelemeler sonucu yabancı sermayeli bankaların ulusal sermayeli bankaları ve bankacılık sektörünü nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Çalışmalarında, gelişmekte olan ülkelerde yabancı sermayeli bankaların ulusal bankalardan daha karlı olduğunu, fakat gelişmiş ülkelerde ulusal bankaların yabancı sermayeli bankalardan daha karlı olduğunu belirtmişlerdir. Makale, aynı zamanda özellikle son yıllarda uluslararası ticaretin ve finansal servislerin öneminin arttığını, bu nedenle de birçok bankanın uluslararası çapta faaliyetlerini geliştirdiğinden bahsetmektedir.

Jennifer, Crystal, Dages ve Goldberg (2001) yabancı sermayeli bankaların bir ülkenin bankacılık sektörüne ek bir maliyetten öte katkı sağladıklarından bahsedip, rekabeti arttırmada ve yeni finansal araçların gelişmesine katkıda bulunduğundan bahsetmektedirler.

Bonin, Hasan ve Wachtel (2004) ise makalelerinde, yabancı bankaların piyasadaki karı kendine

çekmeden öte, katıldıkları ülkelerin finans sektörüne katkı sağladığını ve bazı yerlerde ulusal bankalardan daha iyi finansal performans sergilediklerini ileri sürmüşlerdir.

Bankacılık sektöründe yabancı sermaye payının artması, sektöre birçok avantaj sağlamakla birlikte beraberinde birçok dezavantaj da getirmektedir. Yabancı sermayenin avantajları incelendiğinde, yabancı sermaye girişi rekabeti, verimliliği artırır, sektörü daha dinamik bir yapıya kavuşturur. Yabancı sermayenin girişi sadece bankacılık sektörü açısından değil ülke içinde büyük bir kazançtır. Müşterilere daha kaliteli hizmet verme imkanı sağlanır, daha iyi bir denetim otoritesinin oluşmasına yardımcı olur.

Dezavantajları incelendiğinde ise, yabancı bankalar genellikle uluslararası kuruluşları portföylelerine dahil etmekte, küçük çapta ulusal kuruluşları göz ardı etmektedirler. Bununla birlikte yabancı bankalar ülkenin ekonomik ve politik istikrarına çok önem vermekte, en ufak bir istikrarsızlık durumunda faaliyette buldukları yabancı ülke piyasasından çıkmaya çalışmaktadırlar. Bu tür sermaye çıkışları finansal derinliği çok olmayan Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından sıkıntı yaratmaktadır.

3.YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, Türk Bankacılık Sistemi içerisinde faaliyet gösteren ulusal ve yabancı sermayeli bankaların sermaye yeterliliği oranı ile sermayenin kaynağı arasındaki korelasyonu ve sermayenin kaynağı ile piyasaya kullandırılan kümülatif kredi miktarı arasındaki ilişkiyi ölçmeye yöneliktir.

Çalışmadaki veriler Türkiye Bankalar Birliği'nin (TBB) internet sitesinden alınmış olup, veriler konsolide olmayan biçimde ve 2005-2010 yıllarına aittir.

Çalışmada yer alan ulusal sermayeli bankalar; Akbank, Denizbank, Şekerbank, Oyakbank, Türk Ekonomi Bankası, Tekfenbank, T.C. Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası, Türkiye İş Bankası, Türkiye Garanti Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası'dır.

Çalışmadaki yabancı bankalar ise; Eurobank Tekfen, Finansbank, HSBC Bank, Ingbank (Yabancı sermayeli banka kapsamına girmeden önceki adı Oyakbank)’ tır.

Çalışmadaki veriler oran analizi yöntemi ile analiz edilmektedir. Oran analizi ikili karşılaştırmalar için kullanılan anlaşılır ve yaygın bir teknik olması nedeni ile tercih edilmiştir. Bankaların sermaye yeterlilik oranları (SYO) yıllar itibariyle yüzdesel olarak tablolara yansıtılmıştır. Kümülatif kredi miktarları ise yine yıllar bazında yabancı ve ulusal sermayeli olmak üzere iki ana başlıkta incelenmiştir. Çalışmadaki veriler oran analizi ile birlikte T testi ile de test edilmeye çalışılmış fakat örneklem alınan ulusal sermayeli banka sayısının, yabancı sermayeli banka sayısından sayıca fazla olması nedeniyle varyans farklılıkları oluşmuş ve sonuçlar anlamlı bulunmamıştır. T testi ile ilgili sonuçlar SPSS istatistik programı yardımı ile analiz edilmiştir.

Çalışmadaki bankalardan Finansbank A.Ş. 2005 yılında ulusal sermayeli bir banka iken, 2006 yılında yabancı sermayeli bankalar kategorisine dahil olmuştur. Tekfenbank A.Ş. de 2005 ve 2006

yıllarında ulusal sermayeli bir banka iken 2007 yılında yabancı sermayeli bankalar kategorisine dahil olmuştur ve aynı şekilde Oyakbank A.Ş. 2005, 2006, 2007 yıllarında ulusal sermayeli iken 2008, 2009 ve 2010 yıllarında yabancı sermayeli banka kategorisine dahil olmuştur.

4. BULGULAR

Örneklem Türkiye’de faaliyet gösteren toplam on dört adet ulusal ve yabancı sermaye kaynaklı özel bankalardan oluşmaktadır. 2005 yılında bu bankalardan on üç tanesi ulusal sermayeli iken, bir tanesi yabancı sermayeli, 2006 yılında on iki ulusal, iki yabancı sermayeli, 2007 yılında on bir ulusal, üç yabancı sermayeli ve 2008,2009, 2010 yıllarında onu ulusal, dördü yabancı sermayelidir.

Yapılan ilk analizde “**Sermayenin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı (SYO) arasındaki anlamlı bir ilişki var mıdır?**” sorusunun cevabı incelendiğinde kurulan hipotez aşağıdaki gibidir:

H: Sermayenin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 1- Türkiye’de faaliyet gösteren ulusal sermayeli bankaların 2005-2010 yılları arası ve ortalama sermaye yeterlilik oranı

Banka	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
	SYR	SYR	SYR	SYR	SYR	SYR	ORT.
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	SYR
Akbank T.A.Ş.	21,41	20,73	18,91	18,2	22,5	20,61	20,39
Denizbank A.Ş.	14,12	15,51	13,2	17,18	19,02	16,43	15,91
Oyak Bank A.Ş.	17,21	12,65	12,76	-	-	-	14,21
Şekerbank T.A.Ş.	20,23	16,74	16,84	14,7	16,3	14,01	16,47
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	12,33	14,27	14,88	17,65	17,7	14,43	15,21
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	47,68	39,55	25,44	20,08	23,22	19,2	29,19
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	15,1	14,08	15,38	16,14	21,2	19,62	16,92
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	49,64	31,95	20,03	14,49	16,03	15,94	24,68
Türkiye İş Bankası A.Ş.	25,01	23,87	20,53	15,19	18,31	17,55	20,08
Tekfen Bank A.Ş.	22,61	16,90	-	-	-	-	19,78
Finans Bank A.Ş.	13,52	-	-	-	-	-	13,52
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	25,39	19,72	15,35	14,3	15,42	14,35	17,42
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	7,24	12,31	13,67	15,75	17,78	16,14	13,81

Tablo 2- Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı sermayeli bankaların 2005-2010 yılları arası veortalama sermaye yeterlilik oranı

Banka	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
	SYR	SYR	SYR	SYR	SYR	SYR	ORT.
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	SYR
Eurobank Tekfen A.Ş.	-	-	21,78	17,89	25,99	20,29	21,48
Finans Bank A.Ş.	-	16,79	12,99	16,05	17,99	16,68	16,10
HSBC Bank A.Ş.	13,16	11,83	13,75	15,36	17,32	16,54	14,66
ING Bank A.Ş.	-	-	-	13,76	15,65	14,57	14,66

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Not: Finansbank A.Ş. 2005 yılında ulusal sermayeli bir banka iken, 2006 yılında yabancı sermayeli bankalar kategorisine dahil olmuştur. Yine aynı şekilde Tekfenbank 2005, 2006 yıllarında ulusal sermayeli bir banka iken 2007 yılında yabancı sermayeli bankalar kategorisine dahil olmuştur.

Tablo 1 ve Tablo 2’deki verilere göre yıllar bazında ortalama yüzdesel sermaye yeterlilik oranı incelemesi analizi yapıldığında aşağıda yer alan Tablo 3’teki sonuçlara ulaşabiliriz.

Tablo 3-2005-2010 Yılları Arası Ulusal ve Yabancı Sermayeli Bankaların Ortalama Sermaye Yeterlilik Oranlarının Değerlendirilmesi

	Ulusal Banka Sayısı	Yabancı Sermayeli Banka Sayısı	Ortalama Sermaye Yeterlilik Oranı(%)	
			Ulusal	Yabancı
2005	13	1	22,25	13,16
2006	12	2	19,86	14,31
2007	11	3	16,70	16,17
2008	10	4	16,37	15,77
2009	10	4	18,75	19,24
2010	10	4	16,83	17,02

Tablo 3’e göre 2005 yılında ulusal sermayeli bankaların SYO ortalaması %22,25 iken yabancı sermayeli bankaların SYO ortalaması %13,16’dır. 2006 yılında ise ulusal sermayeli bankalar sayı olarak bir azalmasına rağmen SYO ortalaması %19,86, yabancı sermayeli bankaların SYO ortalaması ise %14,31’dir. 2007 yılında ulusal sermayeli bankaların SYO ortalaması %16,70, yabancı sermayeli bankaların SYO ortalaması %16,17’dir. 2008 yılında ise ulusal sermayeli bankaların SYO ortalaması %16,37’ye düşerken aynı şekilde yabancı bankaların SYO ortalaması da %15,77’ye düşmektedir. 2009 yılına gelindiğinde %18,75 olan ulusal sermayeli bankaların SYO ortalamasına karşın, yabancı sermayeli bankaların SYO’su % 19,24’tür. Son olarak 2010 yılında ulusal bankaların SYO ortalaması, yabancı sermayeli bankaların SYO ortalamasının altına inmektedir. Ulusal

sermayeli bankaların SYO ortalaması 2010 yılında %16,83 iken, yabancı sermayeli bankaların SYO ortalaması %17,02’dir. Yapılan bağımsız oran analizine, göre 2005 ve 2010 yılı sonu arasında sermayenin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı arasındaki ilişki incelendiğine 2005-2008 döneminde ulusal sermayeli bankaların sermaye yeterlilik oranının yabancı sermayeli bankalarınkinden daha yüksek olduğu sonucu çıkarılabilir. 2009-2010 yıllarında ise bu durumun tam tersi bir durum söz konusudur. Yapılan bağımsız kütleler için T testi sonucu ise 2005 yılında 0,508, 2006 yılında 0,384, 2007 yılında 0,760, 2008 de 0,590, 2009 yılında 0,806 ve 2010 yılında 0,893’tür. T testi analizi sonucunda bankaların sermayesinin kaynağı ile SYO arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır.

Yapılacak bir diğer analiz ise ulusal ve yabancı sermayeli bankaların piyasaya arz ettiği kümüla-

tif kredi (yurtiçi ve yurtdışı) miktarı ile sermayenin kaynağı arasındaki ilişkidir. Bu analizle ilgili hipotez ise aşağıdaki gibidir:

H:Sermayenin kaynağı ile bankaların sağladığı toplam kredi miktarı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Aşağıdaki Tablo-4 ve Tablo-5, ulusal ve yabancı sermayeli bankaların 2005-2010 yılları arası piyasaya sağladıkları kümülatif kredi miktarını ve bu döneme ait ortalama kredi miktarını göstermektedir.

Tablo 4- Ulusal Sermayeli Bankaların 2005-2010 Yılları Arası Piyasaya Sağladıkları Toplam Kredi Miktarı

Ulusal Bankalar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
	Toplam kredi	Toplam kredi	Toplam kredi	Toplam kredi	Toplam kredi	Toplam kredi	
	Milyon TL.	Milyon TL.	Milyon TL.	Milyon TL.	Milyon TL.	Milyon TL.	Genel Toplam
Akbank T.A.Ş.	22.106,00	28.336,00	37.015,00	44.374,00	39.718,00	52.896,00	224.445,00
Denizbank A.Ş.	4.546,00	6.818,00	10.358,00	12.634,00	13.878,00	18.203,00	66.437,00
Oyak Bank A.Ş.	5.073,00	7.282,00	8.446,00	-	-	-	20.801,00
Şekerbank T.A.Ş.	1.134,00	1.995,00	3.614,00	4.714,00	5.312,00	7.400,00	24.169,00
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	2.921,00	4.936,00	6.816,00	8.409,00	8.803,00	11.630,00	43.515,00
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	13.370,00	16.919,00	20.968,00	29.957,00	35.792,00	56.238,00	173.244,00
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	16.699,00	27.165,00	36.910,00	49.457,00	49.308,00	64.476,00	244.015,00
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	6.198,00	11.630,00	18.107,00	25.623,00	32.149,00	44.003,00	137.710,00
Türkiye İş Bankası A.Ş.	20.749,00	28.604,00	33.979,00	47.610,00	48.335,00	64.232,00	243.509,00
Tekfenbank A.Ş.	306,00	574,00	-	-	-	-	880,00
Finansbank A.Ş.	7.615,00	-	-	-	-	-	7.615,00
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	11.905,00	17.758,00	23.470,00	30.417,00	34.439,00	44.836,00	162.825,00
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	11.103,00	22.192,00	28.161,00	38.029,00	37.455,00	52.189,00	189.129,00

Kaynak:Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Tablo 5- Yabancı Sermayeli Bankaların 2005-2010 Yılları Arası Piyasaya Sağladıkları Toplam Kredi Miktarı

Eurobank Tekfen A.Ş.	-	-	881,00	1.074,00	1.273,00	1.660,00	4.888,00
Finans Bank A.Ş.	-	11.174,00	14.174,00	17.878,00	19.013,00	25.604,00	87.843,00
HSBC Bank A.Ş.	5.119,00	7.524,00	9.383,00	9.610,00	8.547,00	9.634,00	49.817,00
ING Bank A.Ş.	-	-	-	10.869,00	10.800,00	12.036,00	33.705,00

Kaynak:Türkiye Bankalar Birliği (TBB)

Ulusal ve yabancı sermayeli bankalar piyasaya sağladıkları kredi miktarı açısından değerlendirildiğinde 2005-2010 yılları arasında ulusal sermayeli bankaların daha fazla piyasaya fon sağladıkları Tablo-6’ dan görülebilir. 2005 yılında ulusal sermayeli bankalar yurtiçi ve yurtdışı piyasaya orta-

lama 9.517,31 (milyon) TL., 2006’da 14.517 (milyon) TL., 2007’de 20.713 (milyon) TL., 2008’de 29.122 (milyon) TL., 2009’da 30.519 (milyon) TL. ve 2010 yılında 41.610 (milyon) TL. kredi sağlamışlardır.

Yabancı sermayeli bankalar ise piyasaya ortalama 2005 yılında 5.119 (milyon) TL, 2006 yılında 9.349 (milyon) TL, 2007 yılında 8.146 (milyon) TL, 2008 yılında 9.857 (milyon) TL, 2009 yılında artış göstererek 9.908,20 (milyon) TL ve son ola-

rak 2010 yılında 12.234 (milyon) TL. kredi sağlamıştır. Bu sonuçlara göre ulusal sermayeli bankaların piyasaya sağladığı ortalama kümülatif kredi miktarı, yabancı sermayeli bankalardan daha fazladır.

Tablo 6- 2005-2010 Yılları Arası Ulusal ve Yabancı Sermayeli Bankaların Ortalama Kredi Miktarı

	Ulusal Banka Sayısı	Yabancı Sermayeli Banka Sayısı	Ortalama Kredi Miktarı (Milyon TL.)	
			Ulusal	Yabancı
2005	13	1	9.517,31	5.119,00
2006	12	2	14.517,00	9.349,00
2007	11	3	20.713,00	8.146,00
2008	10	4	29.122,00	9.857,80
2009	10	4	30.519,00	9.908,20
2010	10	4	41.610,00	12.234,00

Sermayenin kaynağı ile kümülatif kredi miktarı arasında yine bağımsız kütleler için T testi analizi yapıp, değerlendirilmiştir. Yapılan analize göre bu iki parametre arasında anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Bulunan T testi sonuçları 2005 yılı için 0,565, 2006 yılı için 0,510, 2007 yılı için 0,121, 2008 yılı için 0,044, 2009 yılı için 0,030 ve 2010 yılı için 0,024' tür. Hem örnekleme ulusal sermayeli ve yabancı sermayeli bankaların sayı bakımından birbirinden çok farklı olması hem de homojen yapının olmaması bu sonucun en büyük nedenidir.

5.SONUÇ

Türkiye'de özellikle 2000'li yıllardan sonra yabancı sermaye girişi ile birlikte büyüyen ve gelişen bankacılık sektörü, ekonomik istikrar ile birlikte küresel yatırımların hedefi haline dönüştü. Özellikle yabancı yatırımcılara 2000 yılından sonra sağlanan bürokratik kolaylıklar, birçok uluslararası banka açısından Türkiye'yi cazip hale getirdi. Ulusal bankalar yabancı sermaye girişleri ile daha rekabetçi, dinamik ve müşteri odaklı bir yapıya dönüştü. Bu rekabet sadece müşteriye dönük olmayıp, finansal göstergeler açısından da bir değişimi gerektirdi. Sermaye yeterlilik oranı bu anlamda bankacılık sektörü açısından kritik finansal göstergelerden biridir. Türkiye açısından 2000'li yıllar bankacılığın miladı olarak düşünülebilir. 2000 yılından önceki ekonomik krizler nedeni ile birçok banka sermayesini kaybedip,

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun kontrolü altına alınmıştır. 2000'li yıllardan sonra ise % 8 sermaye yeterlilik oranının zorunluluğu hem sektöre hem de ülkenin ekonomik istikrarına katkı sağlamıştır. Yapılan çalışmada yabancı bankaların direkt Türkiye'ye yatırım yapabildiği gibi ulusal bir bankayı da satın alması durumu da incelenmiş, veri analizi yapılırken %51 sermayesi yabancıların olması durumunda ilgili banka yabancı banka olarak değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada Türkiye'deki yabancı ve ulusal bankalar başta sermaye yeterlilik oranı olmak üzere ve piyasaya sağladıkları kümülatif kredi bakımından incelenmiş, detaylı birçok analiz ile ulusal ve yabancı sermayeli bankalar karşılaştırılmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucu sermayenin kaynağı ile sermaye yeterlilik oranı arasında anlamlı bir ilişki vardır diye kurulan hipotez doğrulanmamıştır. Bir diğer hipotez olan, sermayenin kaynağı ile piyasaya sağlanan kümülatif kredi miktarı arasında anlamlı ilişki vardır hipotezi ise yine istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiş ve ulusal sermayeli bankaların piyasaya sağladığı toplam kredi miktarı 2005-2010 yılları döneminde daha fazladır sonucu çıkarılmıştır.

Bu çalışma Türkiye'de yabancı sermayeli ve ulusal sermayeli bankaların karşılaştırılması açısından temel bir yapıda olup ileride bu açıdan daha da geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

AKGEYİK Tekin, Arif YAVUZ; (2009), “Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Girişi: Risk mi? Fırsat mı? ”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt: 59, Sayı:2, ss.25-60.

AKTAŞ, Hüseyin ve Mahmut Kargin; (2007), “Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması, Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, ss. 31-45.

ATAN, Murat ve Gaye Karpat ÇATALBAŞ; (2005), “Bankacılıkta Etkinlik ve Sermaye Yapısının Bankaların Etkinliğine Etkisi”, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Cilt:20 Sayı:237, ss.49-62.

BDDK; (2005), 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), ss. 2-3

BONIN, John and Hasan, Paul Wachtel; (2004), “Privatization Matters: Bank Efficiency in Transition Countries”, Bank of Finland, Institute for Economies in Transition (BOFIT) Discussion Papers, No:8, ss. 1-35.

CENAN, Aykut; (2008), “Basel II Standartları”, T.C. Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı:30, ss.1-10.

CLAESSENS, Stijn, Aslı Demirgüç Kunt, Hary Huizinga; (2001), “How Does Foreign Entry Affect Domestic Banking Markets”, Journal of Banking & Finance, Sayı:25, ss. 891-911.

CRYSTAL, S. Jennifer, Gerard DAGES and Linda S. GOLDBERG; (2001), “Does Foreign Ownership Contribute To Sounder Banks in Emerging Markets”, Federal Reserve Bank of New York Staff Report, Sayı:137, ss. 1-50.

ÇELİK, Faik ve İhsan KIZIL; (2008), “ Banka Sermaye Yeterliliğinde Basel II Yaklaşımı ve Türk Bankacılığı”, Doğu Üniversitesi Dergisi, Cilt:9 Sayı:1, ss. 19-34.

HART, Sheenagh Gordon; (2004), “Basel II-The Risk To The Global Consensus”, Balance Sheet, Vol 12 Iss:1, ss. 22-26.

HUDSON, Robert; (2003), “Dealing With Basel II-The End of Risk Management”, Balance Sheet, Cilt:11 Sayı:4, ss. 32-35.

LASTRA, Rosa Maria; (2004), “Risk-based Capital requirements and Their Impact Upon The Banking Industry: Basel II and CAD III”, Journal Of Financial Regulation and Compliance, Cilt:12 Sayı:3, ss. 225-239.

TEKER, Suat, K.Evren BOLGÜN, M.Bariş AKÇAY; (2005), “Banka Sermaye Yeterliliği: Basel II Standartlarının Bir Türk Bankası’na Uygulanması, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3 Sayı:12, ss. 42-54.

TEKER, Suat, K.Evren BOLGÜN, M.Bariş AKÇAY, Turgay GEÇER; (2009), “Basel, Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu ve Türkiye Uygulaması, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3 Sayı:1, ss.107.

YARDIMCIOĞLU, Mahmut, Alper Veli ÇAM; (2007), “Sermaye Piyasalarındaki Derecelendirme Müessesesinin Basel II Kapsamında Değerlendirilmesi” İSMMO Mali Çözüm Dergisi, Sayı:80, ss.59-70.

INTERNET SİTELERİ

DEKLE, Robert, Kenneth KLETZER; “Domestic Bank Regulation and Financial Crises, Theory and Empirical Evidence from East Asia” <http://www.nber.org/chapters/c10643.pdf>. 10.02.2012

Türkiye Bankalar Birliği; “İstatistik Raporlar”

http://www.tbb.org.tr/tr/Banka_ve_Sektor_Bilgileri/Tum_Raporlar.aspx. 22.02.2012

ZIED, Saadaoui; “Capital standards and banking stability in emerging countries: an empirical approach” http://mpa.ub.uni-muenchen.de/25464/1/MPRA_paper_25464.pdf. 15.02.2012